

Πέντε παρατηρήσεις για την Ευρωπαϊκή ενοποίηση

Εισαγωγική παρατήρηση

Η νεότερη ιστορία της Ευρώπης είναι υπό μιαν έννοια ταυτισμένη με την εμφάνιση και τη συγκρότηση των σύγχρονων εθνικών κρατών. Από το 16ο μέχρι και τον 20ό αιώνα η Ευρώπη γίνεται η γεωγραφική περιοχή στην οποία λαμβάνει χώρα η δημιουργία ενός μοναδικού πολιτειακού φαινομένου στη νεότερη ιστορία της ανθρωπότητας, του έθνους κράτους, το οποίο εξακολουθεί μέχρι και τις μέρες μας να συνιστά το βασικό θεσμικό υποκείμενο των διεθνών σχέσεων. Η ευρωπαϊκή νεωτερικότητα είναι δημιουργικός χώρος της ανάδυσης του νεότερου κυρίαρχου κράτους. Στη βάση της νεωτερικής θεωρίας της κυριαρχίας υπάρχει ένα περιεχόμενο που πληρώνει και τρέφει τη μορφή της κυριαρχίας εξουσίας: η κεφαλαιοκρατική ανάπτυξη και επικύρωση της αγοράς ως θεμελίου των αξιών της κοινωνικής αναπαραγωγής. Χωρίς αυτό το περιεχόμενο, που εργάζεται αενάως στο εσωτερικό του μηχανισμού κυριαρχίας, η συγκεκριμένη μορφή κυριαρχίας δεν θα είχε καταφέρει να καταλάβει ηγεμονική θέση σε παγκόσμια κλίμακα. Ο ευρωκεντρισμός διαφοροποιήθηκε από τους υπόλοιπους εθνοκεντρισμούς (όπως τον σινοκεντρισμό) και απέκτησε παγκόσμια περιωπή, κυρίως επειδή υποστηρίχθηκε από τις δυνάμεις του κεφαλαίου.¹ Η ευρωπαϊκή νεωτερικότητα είναι αδιαχώριστη από την κεφαλαιοκρατία. Είναι μια κεφαλαιοκρατική κυριαρχία, μια μορφή προστάγματος το οποίο υπερκαθορίζει τη σχέση μεταξύ ατομικότητας και καθολικότητας ως λειτουργία της ανάπτυξης του κεφαλαίου.

Η μελέτη της κεφαλαιοκρατικής κυριαρχίας ως μέρους της ανθρώπινης ιστορίας δεν μπορεί να γίνει υιοθετώντας ως άμεσο ερμηνευτικό φορέα το οικονομικό στοι-

* Ο Κώστας Μελάς διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Πειραιά τα μαθήματα «Νομισματική Θεωρία και Πολιτική», «Θεωρία Οικονομικής Πολιτικής», «Παγκοσμιοποίηση και Διεθνής Ανταγωνισμός». Παράλληλα διδάσκει και στο Μεταπτυχιακό του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου. Το τελευταίο του βιβλίο είναι «Η Σαστισμένη Ευρώπη», Εξάντας, 2009. Το επόμενο βιβλίο του αφορά τις «Σύγχρονες Χρηματοπιστωτικές Κρίσεις του Παγκόσμιου Καπιταλιστικού Συστήματος», Λιβάνης, 2011.

χείο το οποίο κάτω από συγκεκριμένες θεωρήσεις περιγράφει μια λίγο-πολύ ευθύγραμμη πρόοδο με ηθικά φορτισμένη και συγχρόνως μια ευτυχή κατάληξη της ανθρώπινης ιστορίας. Η ανθρώπινη ιστορία με βάση το πρωτείο της οικονομίας οδηγεί σε εσχατολογικές καταλήξεις. Η άρνηση αυτής της εσχατολογικής προσέγγισης περνάει μέσα από την άρνηση του πρωτείου της οικονομίας, τουλάχιστον όπως το θεωρούν πολύ συγκεκριμένες αντιλήψεις. Η Ιστορία γίνεται τώρα ανοιχτή ως προς τις πιθανές εκβάσεις (όχι αναγκαστικά ως προς τους δρώντες μηχανισμούς), γιατί δεν δρα εντός της μίας πάγια ιεραρχία παραγόντων, όπου ο ένας είναι πάντα πιο καθοριστικός από κάποιον άλλο, αλλά το βάρος και η σπουδαιότητά τους ποικίλλουν συνεχώς ανάλογα με τη συγκυρία. Η οικονομία δεν παύει φυσικά να έχει το ιδιαίτερο βάρος της μέσα στους διαμορφωτικούς παράγοντες της κοινωνικής ζωής, όμως υποτάσσεται στη γενική λογική και στη γενική μορφολογία των κοινωνικών σχέσεων, των σχέσεων ανάμεσα σε ανθρώπινες υπάρξεις που ζουν κοινωνικά. Σε αυτό το σχήμα η πολιτική θεωρία αποτελεί κατά κάποιον τρόπο τη γέφυρα ανάμεσα σε φιλοσοφικές ή ανθρωπολογικές γενικεύσεις και σε πολιτικές αναλύσεις με τη στενότερη έννοια.

Παρατήρηση δεύτερη

Ποιες είναι σχέσεις ισχύος ΕΕ και ΗΠΑ;² Εδώ και περίπου τρεις δεκαετίες εκδηλώνεται μια ιδιαίτερη προσπάθεια από την πλευρά των οπαδών της ευρωπαϊκής ενοποίησης για τη διαμόρφωση ενός ιδεολογικά φορτισμένου κλίματος για την αυτονομία της Ευρώπης. Σύμφωνα με αυτήν τη –λανθασμένη– αντίληψη, οι ΗΠΑ στοχεύουν στη διαρκή υποταγή της ΕΕ και επομένως οι πολιτικές προσπάθειες επίτευξης σχετικής ή πλήρους αυτονομίας της ΕΕ πρέπει να υποστηριχθούν από τους ευρωπαϊκούς λαούς και τις πολιτικές δυνάμεις που τους εκφράζουν. Μια τέτοια αντίληψη παραβλέπει συνειδητά ότι η ΕΕ οικοδομήθηκε για 50 χρόνια και έφθασε στη σημερινή της μορφή, υπό την προστασία των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ. Επίσης δημιουργείται το ερώτημα αν η ΕΕ θα μπορέσει να συνεχίσει την πορεία ολοκλήρωσής της αναλαμβάνοντας η ίδια το οικονομικό βάρος της άμυνας και της ασφάλειάς της. Στο ερώτημα αυτό, οι πολιτικές και οικονομικές ελίτ της Ευρώπης απαντούν ψελλίζοντας για μια στρατηγική διασφάλισης σχετικής αυτονομίας μέσα στους ευρωατλαντικούς θεσμούς, γεγονός που επίσης δείχνει την αδυναμία ή τη μη θέληση των ιθυνόντων της ΕΕ να προχωρήσουν σε πραγματική εξισορρόπηση των ευρωατλαντικών σχέσεων ισχύος.

Σύμφωνα με την άποψή μας, αντιθέτως, η Δύση αποτελεί έναν ιεραρχημένο καθεστωτικό μηχανισμό και παρ' όλες τις διακρατικές τριβές και ανταγωνισμούς που τον χαρακτηρίζουν κυρίως στο οικονομικό επίπεδο, εξακολουθεί να αναπαράγεται

και να επεκτείνεται προς ανατολάς ενσωματώνοντας πρωταρχικά σχεδόν το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών της πρώην σοβιετικής αυτοκρατορίας. Η ΕΕ είναι μια οικονομική ένωση η οποία βαδίζει σε μια μορφή πολιτικής ολοκλήρωσης, αλλά συνυπάρχει από την αρχή της δημιουργίας της με το ΝΑΤΟ το οποίο αποτελεί τον πολιτικο-στρατιωτικό βραχίονα της Δύσης. Η ΕΕ και οι ΗΠΑ εξακολουθούν να έχουν κοινά συμφέροντα. Αυτό το βασικό σχήμα, με τις οποιεσδήποτε διαφοροποιήσεις, θα εξακολουθήσει να υφίσταται και στο προσεχές μέλλον. *Η ΕΕ δεν αποτελεί πόλο πολιτικο-στρατιωτικής ισχύος σε παγκόσμια κλίμακα. Αντίθετα, τέτοιον είδους πόλο αποτελούν το ΝΑΤΟ και οι ΗΠΑ.* Ο δυναμισμός της παγκόσμιας καπιταλιστικής ανάπτυξης έχει μεταφερθεί στην Ασία, και η Ενωμένη Ευρώπη εκ των πραγμάτων δεν αναμένεται να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις.

Είναι γνωστό ότι ο καπιταλισμός ως παγκόσμιο σύστημα κινείται εδώ και αρκετά χρόνια προς την κατεύθυνση των περιφερειακών ολοκληρώσεων. Ένας άκρως ανταγωνιστικός κόσμος των οικονομικών συνασπισμών θα είναι και ένας κόσμος εντονότερων στρατιωτικών συγκρούσεων λόγω του μεγέθους και της ισχύος των πολιτικών οντοτήτων που θα εμπλέκονται.³ Η αδυναμία να συμπεριληφθούν στις αναλύσεις η γεωπολιτική «στιγμή» σε έναν «ανοικτό» και ρευστό κόσμο είναι καθοριστική. Το οποιοδήποτε θεσμικό μόρφωμα στον σημερινό (και όχι μόνο) κόσμο είναι απαραίτητο πρωταρχικά να κερδίσει την επιβίωσή του και συγχρόνως να αναπαράγει τις συνθήκες αναπαραγωγής του σε ένα συγκρουσιακό πλαίσιο. Η επιβίωση ξεκινά πάντοτε από τα έξω. Απαραίτητο προαπαιτούμενο η κυριαρχία στο εσωτερικό του.

Παρατήρηση τρίτη

Η Ευρώπη είναι ο κλασικός ιστορικός χώρος μιας πολυμορφίας που βρίσκει έκφραση στην ευρωπαϊκή πολυκρατικότητα. Οι ευρωπαίοι λαοί είναι συνειδησιακά ταυτισμένοι με το κράτος ως θεσμική κατοχύρωση και έκφραση της «πατρίδας τους», της γλώσσας τους, της ιστορίας τους, των παραδόσεών τους, σε πολλές περιπτώσεις του θρησκευτικού δόγματος που επικρατεί, ακόμα και της εθνικής τους φυσιογνωμίας.

Η αστική διατύπωση της έννοιας της εθνικής κυριαρχίας έχει υπερβεί κατά πολύ κάθε προγενέστερη διατύπωση της νεωτερικής έννοιας της κυριαρχίας. Η εθνική ιδιαιτερότητα είναι μια κραταιά καθολικότητα. Όλα τα νήματα μιας μακριάς εξέλιξης κατέληξαν στην έννοια της εθνικής ταυτότητας, δηλαδή την πνευματική ουσία, του λαού και του έθνους όπου υπάρχει ένα έδαφος εμπλουτισμένο με πολιτισμικές σημασίες, με μια κοινή ιστορία και μια γλωσσική κοινότητα. Υπάρχει όμως επιπλέον η εδραίωση μιας ταξικής νίκης, μιας σταθερής αγοράς, η δυνατότητα οικονομι-

κής επέκτασης και νέοι χώροι για επενδύσεις και εκπολιτισμό. Η κατασκευή της εθνικής ταυτότητας εγγράφεται μια διαρκώς ενισχυόμενη νομιμοποίηση και το δικαίωμα και την εξουσία μιας ιερής και απαραβίαστης, ακαταμάχητης ενότητας.⁴ Είναι πολύ δύσκολο να εγκαταλείψουν τη «σιγουριά της γνώριμης και οικείας εστίας τους» και να συναινέσουν σε κάτι που είναι απόμακρο, άγνωστο, μη οικείο, γραφειοκρατικό τεχνοκρατικό και απροσπέλαστο.

Όμως δεν είναι μόνο οι ευρωπαϊκοί λαοί που παρουσιάζουν έντονη ή λιγότερο έντονη αντίθεση να «παραχωρήσουν» μικρότερο ή μεγαλύτερο κομμάτι της εθνικής τους κυριαρχίας σε κάποιο υπερκρατικό μόρφωμα. Είναι και τα ίδια τα κράτη με τις κυβερνήσεις τους που δυσκολεύονται να προβούν σε αυτή τη διαδικασία, παρά τα όσα δημοσίως λέγονται. Κάθε μεγάλη δύναμη της ΕΕ συμμετέχει στις κοινές διαδικασίες πρωταρχικά ως φορέας των συμφερόντων της εθνικής της κυριαρχίας, και για αυτό άλλωστε οι όποιες αποφάσεις έχουν ληφθεί αποτελούν προϊόν συμβιβασμού και διαφύλαξης των συμφερόντων τους. *Κάθε μεγάλη ευρωπαϊκή δύναμη έχει συγκεκριμένο σχέδιο για την πορεία της ΕΕ, ενταγμένο στη δική της πλανητική ή περιφερειακή στρατηγική.*

Το εθνικό συμφέρον δεν εκλείπει αλλά επιδιώκεται ολοένα και περισσότερο να εξυπηρετείται όχι προδήλως και ευθέως, αλλά μέσω της επιρροής την οποία τα κράτη ασκούν στους κοινούς θεσμούς και στις κοινές πολιτικές των πολυμερών ή διεθνών δομών. Οι διακυβερνητικοί θεσμοί «αποτελούν σκληρές αρένες εργαλειικών διακρατικών διαπραγματεύσεων», στερούμενοι της ικανότητας να παράγουν συλλογικές νόρμες.⁵

Η μέχρι σήμερα πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση πραγματοποιήθηκε χωρίς ποτέ να αντιμετωπισθούν οι θεμελιώδεις αντιθέσεις στο εσωτερικό της ΕΕ. Τις αντιθέσεις αυτές οι ευρωπαϊκές πολιτικές ελίτ με τη μέχρι σήμερα ακολουθούμενη διαδικασία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση δεν θέλησαν να αντιμετωπίσουν. Παραμερίστηκαν με επιμέλεια, κρύφτηκαν κάτω από το χαλί. Η προώθηση της ολοκλήρωσης ουσιαστικά στηρίχθηκε σε «μη λύση» των βασικών προβλημάτων. Αυτή η λογική της ολοκλήρωσης ήταν απολύτως σύμφωνη με τη «μέθοδο Μονέ» η οποία στηρίζεται, ως γνωστό, στην αλληλουχία κρίσεων. Με τα ίδια τα λόγια του Μονέ: «Η Ευρώπη θα συντίθεται μέσω κρίσεων και δεν θα είναι παρά το άθροισμα των λύσεων που η ίδια θα φέρει στις λύσεις αυτές». Η κρίση αποτέλεσε πάντοτε ανάγκη γιατί μόνο έτσι η λύση, ο τελικός συμβιβασμός, επεκτεινόταν και σε άλλους τομείς, διευρύνοντας το φάσμα των τομέων της από κοινού δράσης, βαθαίνοντας την ολοκλήρωση.⁶

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση υπήρξε προϊόν μιας συνωμοσίας των πολιτικών ελίτ. Ο Λουκάς Τσούκαλης γράφει ότι «η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση υπήρξε προϊόν μιας συνωμοσίας των πολιτικών ηγεσιών, μιας συνωμοσίας όμως με ευγενείς σκοπούς».⁷ Η άποψη αυτή από έναν ακραιφνή υποστηρικτή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης απο-

καλύπτει περίτρανα την αλήθεια για την βούληση που κινεί τα νήματα της δημιουργίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Οι ευρωπαϊκοί λαοί παρά την υποτιθέμενη κυριαρχία τους έχουν τεθεί στις ελληνικές καλένδες. Τώρα σχετικά με τους... «ευγενείς σκοπούς» το θέμα είναι από την κυριαρχία ποίου προκύπτει ο συγκεκριμένος προσδιορισμός. Διαισθάνομαι ότι στον αγέρα ίπταται μια αντίληψη «πεφωτισμένης δεσποτείας». Οι ευρωπαϊκές πολιτικές ελίτ αντελήφθησαν εγκαίρως ότι η επέκταση της ενοποίησης σε χώρους που παράγουν σύγκρουση και όχι συναίνεση, εκεί δηλαδή όπου διακυβεύεται η ίδια η αυτονομία των κρατών, όπως στους χώρους της «υψηλής πολιτικής» θα υπονόμεινε την επιχειρησιακή ικανότητα της υπερεθνικής μεθόδου να ορίσει το κοινό συμφέρον και να το αναδείξει μέσα από συντονισμένες μορφές συλλογικής δράσης.⁸

Υπήρξε εποχή κατά την οποία εκείνο που θεωρείτο απειλή για την κοινωνική τάξη και τις εκπολιτιστικές παραδόσεις του δυτικού πολιτισμού ήταν η «εξέγερση των μαζών». Στις μέρες μας, όμως, φαίνεται πως η πρωταρχική απειλή δεν προέρχεται από τις μάζες αλλά από εκείνους που βρίσκονται στην κορυφή της πυραμίδας, γράφει στο τελευταίο του έργο ο Christopher Lash.⁹ Βαθιά ριζωμένες στην πλανητική οικονομία και τις εξεζητημένες τεχνολογίες της, πολιτιστικά φιλελεύθερες, δηλαδή «μοντέρνες», «ανοιχτόμυαλες», θα λέγαμε «αριστερές», οι νέες ελίτ του αναπτυγμένου καπιταλισμού –αυτές που ελέγχουν τις διεθνείς ροές του χρήματος και της πληροφορίας–, στον βαθμό που η εξουσία τους ενισχύεται και παγκοσμιοποιείται, εκδηλώνουν μια αυξανόμενη περιφρόνηση για τις αξίες και τις αρετές που κάποτε θεμελιώναν το δημοκρατικό ιδεώδες. Εγκλειστές μέσα στα πολλαπλά τους «δίκτυα», στους κόλπους των οποίων ζουν μονίμως «νομαδικά», βιώνουν τον εγκλεισμό τους μέσα στον ανθρώπινα συρρικνωμένο κόσμο της Οικονομίας σαν μια ευγενή, «κοσμοπολίτικη» περιπέτεια, ενώ καθημερινά γίνεται όλο και πιο έκδηλη η δραματική ανικανότητά τους να κατανοήσουν αυτούς που δεν τους μοιάζουν: και πρώτα απ' όλους τους καθημερινούς ανθρώπους της ίδιας της χώρας τους.

Παρατήρηση τέταρτη

Σε αυτές τις τεράστιες γεωπολιτικές αλλαγές αλλά και τις εξίσου σημαντικότες κοινωνικές διεργασίες που παρατηρούνται η Αριστερά αγχομαχάει και μόλις μετά βίας καταφέρνει να επιβιώσει στον πολιτικό χάρτη της ΕΕ. Η εκλογική πορεία της ευρωπαϊκής Αριστεράς¹ την τελευταία περίοδο ύπαρξης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι άκρως απογοητευτική. Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι διάφορες κοινοβουλευτικές ομάδες που συμμετέχουν σε αυτό μετά τις εκλογές του Ιουνίου 2009.

Πίνακας: Κατανομή εδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ιούνιος 2009	
Έδρες	Κοινοβουλευτικές Ομάδες
265	Λαϊκοί/Χριστιανοδημοκράτες
185	Σοσιαλιστές
84	Φιλελεύθεροι
55	Πράσινοι
55	Συντηρητικοί
35	Αριστερά
28	Ευρώπη Ελευθερίας και Δημοκρατίας
29	Μη Εγγεγραμμένοι
736	Σύνολο

Εκ των εκλογικών αποτελεσμάτων συνάγεται ότι η απήχηση της Αριστεράς είναι περιορισμένη σε συγκεκριμένο επίπεδο του εκλογικού σώματος. Για λόγους που χρειάζεται να εξηγηθούν, η ευρωπαϊκή Αριστερά παρουσιάζει δομική αδυναμία στο να επεκτείνει την επιρροή της στο εκλογικό σώμα και συνεχίζει τα τελευταία τουλάχιστον 20 χρόνια να παραμένει καθηλωμένη στα συγκεκριμένα ποσοστά. Μέχρι σήμερα, το σημαντικό αυτό ζήτημα φαίνεται να μην έχει απασχολήσει σοβαρά κανέναν από τους κομματικούς σχηματισμούς που την απαρτίζουν. Αποδεχόμενη η ίδια θεωρητικά τον εαυτό της ως φορέα της αλήθειας της πλειοψηφίας του εργαζόμενου λαού δεν έχει ποτέ ουσιαστικά θέσει το ερώτημα γιατί συγχρόνως αδυνατεί να τον εκφράσει και εκλογικά. Το «ουσιαστικά» σημαίνει να θέσει το ερώτημα του κατά πόσο η ίδια με τον τρόπο που πολιτεύεται και δρα αποτελεί μέρος του συγκεκριμένου προβλήματος. Υπάρχει διάχυτη η εντύπωση ότι οι βασικοί κομματικοί σχηματισμοί έχουν αποδεχτεί τον ρόλο του κομπάρσου στο εκλογικό σκηνικό ικανοποιούμενοι με τα συγκεκριμένα ποσοστά που εξασφαλίζουν στοιχειωδώς την επιβίωσή τους. Δεν φαίνεται να υπάρχουν φιλοδοξίες για κάτι περισσότερο και τούτο γίνεται ορατό διά γυμνού οφθαλμού. Το όνειρο κάθε κόμματος είναι η εξουσία την οποία επιδιώκει να καταλάβει και να την ασκήσει. Για τον λόγο αυτό πολιτεύεται. Η απλή ύπαρξη στο περιθώριο της πολιτικής σκηνής σηματοδοτεί με μαθηματική ακρίβεια το πολιτικό τέλος και τα αδιέξοδα στα οποία βρίσκεται το συγκεκριμένο κόμμα.

Τα εκλογικά αποτελέσματα της Αριστεράς στην Ευρώπη έχουν επιτευχθεί σε μια μακρά περίοδο η οποία έχει σηματοδοτεί από πλείστα όσα γεγονότα, τα οποία μόνο ευνοϊκά θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν για τις αριστερές δυνάμεις. Όμως, η Αριστερά περισσότερο έχει τάξει στον εαυτό της ρόλο συνδικάτου παρά πολιτικού σχηματισμού. Η συνεχής αναφορά στις καθημερινές ανάγκες και τα προβλήματα του εντοίσιου πράγματος δύσκολα οριζόμενου εργαζόμενου λαού (εργαζόμενος λαός είναι το σύνολο των απανταχού πάσης φύσεως και κατηγορίας εργαζομένων), λειτουργεί

υπό μια ψυχαναλυτική έννοια «απωθητικά» ως προς τις πολιτικές διεργασίες τις οποίες πρέπει πρωταρχικά να υπηρετεί ένας πολιτικός σχηματισμός. Κανένα συνδικάτο δεν μπορεί να λύσει τα πολιτικά προβλήματα των μελών του· γι' αυτό υπάρχουν οι πολιτικοί σχηματισμοί.

Σε επίπεδο κεντρικής πολιτικής σκηνής, η Αριστερά είναι αδύνατον να επιβάλει έστω και μερικώς την άποψή της ή να εισακουστεί έστω σε επίπεδο συνεισφοράς στη διατύπωση νομοσχεδίων ή στην τροποποίησή τους ή στην αντίκρουση ή στην εμπόδιση της ψήφισής τους. Σε επίπεδο νομοθετικού έργου και δημιουργίας του θεσμικού πλαισίου σύμφωνα με το οποίο λειτουργεί, εργάζεται και σχεδιάζει ο Ευρωπαίος πολίτης για τη ζωή του, η αδυναμία παρέμβασης της Αριστεράς είναι καθολική. Μπορεί ένα μέρος της να θέλει αλλά το σίγουρο είναι ότι δεν μπορεί. Όμως κανένας πολίτης σε καμία χώρα του κόσμου δεν μπορεί να συμμετέχει αενάως σε πολιτικούς σχηματισμούς που δεν έχουν ούτε σχέδιο για την κατάκτηση της εξουσίας αλλά και ούτε τη δυνατότητα παρέμβασης σε αυτό που διαμορφώνει και καθορίζει την καθημερινότητά του. Στην καλύτερη των περιπτώσεων οδηγείται στην απογοήτευση και στην αδράνεια.

Επιλογική Παρατήρηση

Τι να κάνουμε; Απλά η Αριστερά να επιχειρήσει να δράσει πολιτικά. Προτάξη του πολιτικού, επομένως. Τι σημαίνει αυτό κατ' αρχάς; Διερεύνηση του Πολιτικού φαινομένου. Αποφυγή της περιστολής του πολιτικού παράγοντα σε ένα μερικό υποσύστημα ισότιμο των άλλων υποσυστημάτων του κοινωνικού γίγνεσθαι. Οι κοινωνίες είναι ανίκανες για οποιαδήποτε συλλογική δράση, δηλαδή να δράσουν συντονισμένα προς επίτευξη ενός σκοπού, όσο το Πολιτικό δεν λειτουργεί και δεν φροντίζει να ερμηνεύσει δεσμευτικά τη βούληση της κοινωνίας και να ενεργεί στο όνομά της. Το Πολιτικό πρέπει επομένως να ορισθεί αναφορικά με το είναι της κοινωνίας.

Σημειώσεις

1. A. Dirlik, *The Postcolonial Aura*. Boulder, Westview Press 1977.
2. Έχουμε εκφράσει την άποψή μας για το τελευταίο ζήτημα στα: Κ. Μελάς, «Για το μέλλον της Ευρώπης», *Monthly Review*, Νοέμβριος 2005. Τεύχος 11· Κ. Μελάς, *Η Σαστισμένη Ευρώπη*, Εξάντας 2009, Κεφάλαιο Δεύτερο.
3. Β. Χωραφάς και Κ. Μελάς, «Ποια είναι τα όρια επέκτασης της ΕΕ και ποιες οι δυνάμεις που καθορίζουν αυτή τη διαδικασία;», *Monthly Review*, No 42, Ιούνιος 2008.
4. Τα ζητήματα αυτά διαπραγματεύεται έξοχα ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς στο *Η Εξουσία ως Λαός και ως Έθνος*, Θεμέλιο 1999. Το σημαντικό στην προσέγγιση του Τσουκαλά είναι η κατάδειξη των αδυναμιών που ενυπάρχουν εγγενώς και εξ αρχής στην όλη προσπάθεια εκ μέρους της φιλελεύθερης ιδεολογίας και του φορέα της, την αστική τάξη, της έγκυρης θεμελίωσης του όλου εγχειρήματος και της υπέρβασης των εσωτερικών αντιθέσεων του. Σύμφωνα με τον συγ-

γرافέα η όλη κατασκευή παραμένει αθεμελίωτη και έωλη αποτελώντας ξεκάθαρα μέρος του πολιτικού εξουσιαστικού φαινομένου.

5. B. Rosamond, *Theories of European Integration*, Basingstoke, Macmillan 2000, σελ. 154.

6. Αναφέρεται στο Αχ Μητσός, «Μεταξύ ολοκλήρωσης και εθνικών εγωισμών. Το τέλος του ευρωπαϊκού γίγνεσθαι», Βήμα Ιδεών, Ιούλιος 2007. Επίσης αναφέρονται ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτού του τρόπου λειτουργίας της ΕΕ στην ιστορική της διαδρομή όπως η σύνδεση της κοινής αγροτικής πολιτικής με την απελευθέρωση του εμπορίου και η πρόσδεση της γεωγραφικής αναδιανομής (η περίφημη «συνοχή») στην απελευθέρωση της εσωτερικής αγοράς.

7. Λ. Τσούκαλης, «Ευρωπαίος Ασθενής», Βήμα Ιδεών, Ιούλιος 2007.

8. «Σε χώρους εξαιρετικής σημασίας για το εθνικό συμφέρον, τα έθνη προτιμούν τη βεβαιότητα ή την αυτοελεγχόμενη αβεβαιότητα της εθνικής αντάρχειας έναντι μιας ανεξέλεγκτης αβεβαιότητας... Η λογική της διαφορετικότητας σημαίνει ότι, σε ένα θέμα ζωτικής σημασίας, οι απώλειες δεν αντισταθμίζονται με τα κέρδη σε κάποιο άλλο (λιγότερο ζωτικής σημασίας). ...Η λογική της ενοποίησης μετατρέπει τις αβεβαιότητες της υπερεθνικής λειτουργικής διαδικασίας σε δημιουργικές. Η λογική της διαφορετικότητας τις αντιμετωπίζει ως καταστροφικές μετά από ένα συγκεκριμένο όριο: η ρωσική ρουλέτα αποτελεί ένα ευχάριστο παιχνίδι, φτάνει το όπλο να είναι γεμισμένο με άσφαιρα», αναφέρει ο Stanley Hoffman, "Obstinate or Obsolete" σε G. Marks et al "European Integration from the 1980s: State-centric v. Multi-level Governance" *Journal of Common Market Studies*, 34, no 3, 1996, σελ. 344.

9. C. Lash, *Η Εξέγερση των ελίτ και η προδοσία της Δημοκρατίας*, Νησίδες, 2006.

10. Χωρίς τις σοσιαλδημοκρατικές και σοσιαλιστικές δυνάμεις.

